

新疆维吾尔自治区

博乐市地名图志

博乐市地名委员会编

一九九〇年

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى
新疆维吾尔自治区

بورتالا شەھىرىنىڭ يەر ناملىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى
博乐市地名志

بورتالا شەھەرلىك يەر ناملىرى كومىتېتى تەرىپىدىن تۈزۈلدى
博乐市地名委员会编

博 乐 市 地 名 图 志

博乐市地名委员会编

(内部资料)

新疆地矿局测绘大队制印厂印刷

787×1092 毫米 1/16 16.5 印张 23 插页 308 千字

1991 年 3 月第一版 1991 年 3 月第一次印刷

印数 1—1500 册

内部资料准印证(新出)字第 375 号

《博乐市地名图志》编纂人员

主 编： 任清汉

编 辑： 任清汉、谢光莲

绘 图： 任清汉

摄 影： 贾国强、熊柏林、州博物馆

地 名 翻 译： 乌格林、保力德

蒙、维文翻译： 州翻译服务社

封 面 题 词： 张宪三

校 对： 乌格林、保力德、任清汉

审 定： 邴 柏、道尔吉、曾元成、刘三德
杨奉清、乌格林、解光莲、保力德

以多种形式积极做好地名的宣传工作，
 促进地名标准化、规范化。

阿尔亚

1990.9.1

博尔塔拉蒙古自治州州长
 阿尔亚同志为本书题词译文

以多种形式积极做好地名的宣传工作，
 促进地名标准化、规范化。

阿尔亚

1990年9月1日

地名图志
反映历史
服务“四化”
有益社会
李世乐
一九九〇.八.二十五

中共博乐市委书记李世乐同志为本书题词

په شمسې دولت مندې
شهره لږه هر ملارت
خه لږه جوړه شاعرې
ننگه ننگه کور سته و.

معلمین مسلمان

۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰

博乐市人大常委会主任
毛依丁·依沙木丁同志为本书题词译文

地名,标志着我国历史上
各族人民是一个大家庭。

毛依丁·依沙木丁

1990年8月

博 尔 塔 拉

1=F 3/4

柴·那克 词

巴·切仁 曲

欢快、热情、歌颂地

汉文译歌 陈啸海

(3 — 3 | 2 1 6 | 5 5 5 | 5 — • | 6 — 6 | 5 6 5 | 5 6 5 |
 1 3 5 6 5 | 5 3 5 6 5 | 1 3 5 6 5 | 5 3 5 6 5) |
 5 5 6 | 1 1 2 3 | 2 2 1 6 | 5 — • | 5 5 6 | 1 1 2 |
 绿色的 森林 覆盖着高山, 辽阔地 草原上
 奔腾的 博乐河水 闪耀着银光, 金色的 麦浪象
 3 1 1 2 | 3 — • | 6 — 6 6 | 5 — 6 1 | 5 2 3 | 2 — • |
 羊群在游荡, 密林中 还有 群群 野羊,
 起伏的海洋, 赛里木湖中 鹅鸭在戏游,
 3 — 3 | 3 2 3 | 5 6 5 | 1 — • | 6 — 5 6 | 1 — 2 3 |
 满山遍野 埋藏着宝藏。 啊 哈哈 嗨 哟
 欢乐地 歌声传遍四方。 啊 哈哈 嗨 哟
 1 5 6 1 | 5 — • | 6 — 6 | 5 — 6 1 | 5 2 3 5 | 2 — • |
 博尔塔拉, 美丽富饶地 博尔塔拉,
 博尔塔拉, 美丽富饶地 博尔塔拉,
 3 — • | 2 1 6 | 5 5 5 | 5 — • | 6 — 6 | 5 6 5 | 5 6 5 |
 我 尽情地 为你歌唱, 美丽富饶地 博尔塔
 我 尽情地 为你歌唱, 美丽富饶地 博尔塔
 1 — • : ||

拉。

拉。

结束句

原速

3 — • | 2 1 6 | 5 5 5 | 5 — • | 6 — 6 | 5 6 5 | 5 6 5 |
 我 尽情地 为你歌唱, 美丽富饶地 博尔塔
 1 — • | 1 — • | 1 — • | 1 — • | 1 0 0 ||
 拉。
 拉。

1 = F 3/4

(3)

Hand

Foot

Hand :
Foot :
Hand :
Foot :

5	5	6		1	1 2 3		2	2 i 6		5	-	.		5	5	5 6		i	1	1 2				
Hand		Foot		Hand	Foot		Hand	Foot		Hand				Hand		Foot		Hand		Foot				
3	1 1 2		3	-	.		6	-	6 6		5	-	6 i		5	2	3		2	-	.			
Hand	Foot		Hand				Hand		Foot		Hand		Foot		Hand	Foot	Hand		Hand					
3	-	3		3	2 3		5	6 6 5		1	-	.		6	-	5 6		i	-	2 3				
Hand		Foot		Hand	Foot		Hand	Foot		Hand				Hand		Foot		Hand		Foot				
i	5	6 i		5	-	.		6	-	6		5	-	6 i		5	2	3 5		2	-	.		
Hand	Foot	Hand		Hand				Hand		Foot		Hand		Foot		Hand	Foot	Hand		Hand				
3	-	.		2	1 6		5	5 5		1 5	-	.		6	-	6		5	6	5				
Hand				Hand	Foot		Hand	Foot		Hand				Hand		Foot		Hand	Foot	Hand				
5	6	5		1	-	.	:	3	-	.		2	1 6		5	5	5		5	-	.			
Hand	Foot	Hand		Hand				Hand				Hand	Foot		Hand	Foot	Hand		Hand					
6	-	6		5	6	5		5	6	5		i	-	.		i	-	.		i	0	0		
Hand		Foot		Hand	Foot	Hand		Hand	Foot	Hand		Hand				Hand				Hand		Foot		

(2) Hand and Foot
Hand and Foot
Hand and Foot
Hand and Foot

(3) Hand and Foot
Hand and Foot
Hand and Foot
Hand and Foot

(4) Hand and Foot
Hand and Foot
Hand and Foot
Hand and Foot

序

地名,是人类社会生产活动的产物,是用来识别不同地域的各种地理事物的符号。地名是各族人民文化起源、行政沿革的可靠记录,它不仅反映了民俗风貌及民族的融合,而且是自然环境的素描、民族语言、方言的刻痕。博尔塔拉是西域的一块宝地,各族人民的灿烂文明史,正是在奋斗和探索中创造的。自立、顽强、不屈的性格也正是在与大自然的奋战中造就出来的。据文献记载,历史上的秦、汉时期就居住有塞人、吐火罗、匈奴、丁零、乌揭、汉、羌等众多的民族,这些民族对于新疆当时的经济文化发展都做出了自己的贡献。到了清朝乾隆年间,清政府派张家口察哈尔部蒙古八旗驻防,兵农合一,战时为兵,平时为民,兼事耕战。土尔扈特部从沙俄回归祖国与八旗并肩作战,保卫了祖国神圣的领土,他们不仅在博尔塔拉这块富饶的土地上建立了众多的聚落村庄,而且他们用勤劳智慧的双手在阿热勒托哈牧场、贝林哈日莫墩乡区域建筑一座座宏大的金碧辉煌的庙宇,这是历史的见证,可惜在“文革”期间毁于一旦。而地名也同样遭到破坏,出现了“一片红”,并反复更改地名,造成地名严重混乱,使信件都无法投递。为正本清源,1982—1985年全州开展了地名普查工作,我有幸亲自参加了地名普查并审查了各县的图、文、表、卡、经过内查外调,摸清了地名渊源,按照地名标准化、规范化对地名音、形、义进行逐一的处理,地名又恢复历史本来面目。

《博乐市地名图志》以记述地名要素为主,辅之地名信息,融政区、聚落、经济、自然、文化、历史诸类地名为一体,地方特征、时代风貌跃然纸上。书中所绘地名图、一启卷便能挈千户于眼底,运全局于一心。可谓图文并茂,读用俱佳,所读者简约,所得者广博。不仅可作为我们民族爱国、爱乡的教育,了解市情、乡情,而且更重要的是我市有了第一部带有法定性的地名工具书。特别是当代进入了信息时代,地名工作显得十分重要,因为信息的传递和及时的反馈常常离不开地名;电报、书信都要地址。正如国务院国发(1977)79号文件中所阐述的那样“地名的称呼和书写是否正确和统一,地名问题的处理是否恰当,关系到国家主权和民族团结。对军事、外交、新闻、出版、邮电、交通、测绘、文教、公安、城乡建设等各项工作都有影响,是一项政治性很强的工作”。今《博乐市地名图志》洋洋数十万言终于告竣,并公开出版,实为博乐人民一大喜事。

博乐地处兰—新铁路终点站,又是扼制亚欧第二大陆桥要塞的战略位置,为世人所瞩目。博乐这块地饶物丰,素以“银灰色草原”见称。座落在西北边陲的明珠赛里木湖大草原是我市著名的游览胜地,而且被自治区人民政府批准为一类游览胜地,又是夏季避暑之地,哈日图热格区域又以它风景如画著称,新的旅游地——阔依塔斯区域以它那怪石嶙峋,给人以奇特之感。随着对外开放的历史潮流,经济

的振兴,博乐必将成为新型的现代化城市。

博乐有蒙古族、汉族、维吾尔族、哈萨克族、回族、锡伯族、壮族、满族等 29 个民族,他们世代辛勤耕耘于此,以其聪颖智慧,繁衍生息。其间各民族结成了互相依存,不可分离的兄弟姐妹关系,他们视民族团结高于一切,共同开拓出宝贵的物质和精神之精华。如今,博乐政通人和,作为一个地名群,俨若镶嵌在祖国大地上的一颗明珠,放射着绚丽斑斓之色彩。我有幸主持市政,适逢其盛,有感拾先驱之遗,衔前人之业、际此,权以此书献给振兴博乐之志士仁人,并愿我市之民承前启后,自强不息,勇创业绩,以彰后世。

博乐市市长 满·邴柏

一九九〇年八月

序

本书是根据作者多年从事蒙古学研究的成果编写而成的。在编写过程中，参考了国内外许多学者的著作，特别是蒙古学方面的经典著作，如《蒙古源流》、《蒙古历史》、《蒙古文化》等。本书力求做到观点正确、资料翔实、行文流畅，力求反映蒙古学研究的最新成果。本书共分五章，第一章为绪论，第二章为蒙古的地理位置和历史沿革，第三章为蒙古的政治制度，第四章为蒙古的经济文化，第五章为蒙古的民族关系。本书可作为蒙古学专业的教材，也可供从事蒙古学研究的学者参考。

本书在编写过程中，得到了许多专家和学者的帮助，特别是蒙古学方面的专家，如蒙古学研究所的专家们，他们为本书的编写提供了许多宝贵的意见和建议。本书的出版，得到了许多领导和同志的支持，特别是蒙古学研究所的领导，他们为本书的出版提供了许多帮助。本书的出版，得到了许多领导和同志的支持，特别是蒙古学研究所的领导，他们为本书的出版提供了许多帮助。

本书在编写过程中，得到了许多专家和学者的帮助，特别是蒙古学方面的专家，如蒙古学研究所的专家们，他们为本书的编写提供了许多宝贵的意见和建议。本书的出版，得到了许多领导和同志的支持，特别是蒙古学研究所的领导，他们为本书的出版提供了许多帮助。本书的出版，得到了许多领导和同志的支持，特别是蒙古学研究所的领导，他们为本书的出版提供了许多帮助。

كىرىش سۆز

يەرنامىلىرى - ئىنسانلار جەمئىيىتىدىكى ئىشلەپچىقىرىش پائالىيىتىنىڭ مەھسۇلى ، ئوخشاش بولمىغان رايونلاردىكى ھەرخىل جوغداپىيلىك شەيئەلەرنى پەرىقلەندۈرۈش-نىڭ بەلگىسىدۇر . يەرنامىلىرى ھەرىمىلەت خەلق مەدەنىيەتىنىڭ باشلىنىشى ، مەمۇرىي تارخ ئۆزگىرىشنىڭ ئىشەنچلىك خاتىرىسى . ئۇ ، مىللەتلەرنىڭ ئۆرپ - ئادەت ۋە مىللەتلەرنىڭ سىڭىش كېتىشىنى ئەكس ئەتتۈرۈپلا قالماستىن ، بەلكى تەبىئىي مۇھىتنىڭ ئاددىي تەسۋىرى ، مىللىي تىل يېزىق ۋە شەۋىلەرنىڭ قالدۇق پاكىتىدۇر . بورتالا - غەربىي رىياردىكى بىرگۆھەر ، ھەرىمىلەت خەلقىنىڭ شانلىق مەدەنىيەت تارىخى ، دەل تىرىشىپ كۆرەش قىلىش ۋە ئىزدەش داۋامىدا يارىتىلغان ، مۇستەقىل ، قەيسەر ئىگىلىمەس خاراكتىرى دەل كەڭ تەبىئەت بىلەن كۆرەش قىلىش داۋامىدا بارلىققا كەلگەن . ماتىرىياللاردىكى خاتىرىلەرگە ئاساسلانغاندا ، تارىختىكى چىن ، خەن درەۋىرلىرىدە بولمىسا ، يەردە ساك ، تۇرغۇت ، ھون ، دىڭلىك ، ئۈجە ، چاڭ ، خەنزۇ قاتارلىق كۆپ مىللەت ئولتۇراقلاشقان ، بۇ مىللەتلەر شىنجاڭنىڭ شۈمەزگىلىدىكى ئىقتىسادىي مەدەنىيەتنىڭ تەرەقىياتىغا ئۆزلىرىنىڭ تۆھپىسىنى قوشقان . چىڭ سۇلالىسىنىڭ چىيەنلۇڭ يىللىرىدا ، چىڭ ھۆكۈمىتى جاڭجيا كۆلىدىكى چاخارقەبىلىدىكى موڭغۇللارنىڭ سەككىز خۇشونى (تۇغ) چىگرا رايونىنى قوغداشقا ئېرتكەن ، ئۇلار دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان ، ئۇرۇش ۋاقتىدا ئەسكەر بولغان ، ئادەتتىكى ۋاقىتتا پۇخرا بولۇپ قوشۇمچە تېرىقچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان . تۇرغۇت قەبىلىسى چارۋىسىدەن ۋە تەنكە قايتىپ كېلىپ سەككىز خۇشون بىلەن بىرلىكتە مۇرىنى - مۈرىكە تېرىپ جەڭ قىلىپ ، ۋەتەننىڭ مۇقەددەس زېمىنىنى قوغدىغان . ئۇلار بورتالادىن ئىبارەت بۇمۇنبەت تۇپراققا كۆپلىگەن كەنت مەھەللىلەرنى بەرپاقىلىپلا قالماستىن ، بەلكى ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ تىرىشچان چەت-ئەر قوللىرى بىلەن ئارالتوقاي چارۋىچىلىق فېرمىسى ، بېلىق خارمۇدون رايونلىرىدا كۆركەم - ھىشامەتلىك ئىبادەتخانىلارنى ياساپ چىققان ، مانابۇتارىغىنىڭ ئىسپاتى . ئەپسۇسكى "مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى" مەزگىلىدە ۋەيران قىلىۋېتىلدى . شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا يەرنامىلىرىمۇ ئوخشاشلا ۋەيرانچىلىققا ئۇچراپ ، "بىرتۇتاش قىزىل بو-لۇش" بارلىققا كېلىپ ، يەرنامىلىرى تەكرار ئۆزگەرتىلىپ ، يەرنامىلىرىدا ئېغىر قالايمىقانچىلىقلارنى پەيدا قىلىپ ، خەت-چەكلەرنىمۇ يەتكۈزۈپ بېرىشكە ئامالسىز بولدى . بۇخىل ئەھۋالنى تۈپتىن ياخشىلاش ئۈچۈن ، 1982 - يىلدىن 1984 - يىلغا قەدەر پۈتۈن ئوبلاست مىقياسىدا يەرنامىلىرىنى ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلۇپ ، مەن ئۆزەم يەرنامىلىرىنى ئومۇمىيۈزلۈك تەمىن ئۆزەم يەرنامىلىرىنى ئومۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش ۋە ھەرقايسى ناھىيىلەرنىڭ خەرىتە ، ماتېرىيال ، جەدۋەل ، كارتوشكىسىنى تەكشۈرۈپ بېكىتىش خىزمىتىگە بىۋاسىتە قاتناشتىم ، سىرتتا تەكشۈرۈش ۋە ماتېرىيال ئى-

گەللەش ئارقىلىق ، يەرناملارنىڭ پەيدا بولۇش ئەھۋالىنى ئېنىقلاپ ، يەرناملارنى ئۆلچەملەشتۈرۈش ، قېلىپلاشتۇرۇش ، يەرناملارنىڭ ئاھاڭى ، يېزىلىشى ، مەناسىنى يەنىمۇ ئىلگىرلىگەن ھالدا بىر تەرەپ قىلىپ يەرناملارنىڭ ئەسلى تارىخى ھالىتى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى .

« بورتالا شەھەرنىڭ يەرناملار تەزكىرىسى » يەرناملارنىڭ موھىم ئامىللىرىنى بايان قىلىش ئاساس قىلىپ ، يەرناملار ئۇچۇرى ، مەمۇرى رايون ، ئاھالە توپلۇ- شۇپ ئولتۇراقلىشىش ئەھۋالى ، ئىقتىسادى ، تەبىئى ، مەدەنىيەت ، تارىخ قاتارلىق تۈرلىرى بىرگە ۋەدە قىلىپ ، يەرلىك ئالاھىدىلىك ، دەۋىرىيەلىك قاتارلىقلار گەۋدىلەندۈ- رۈلگەن . تەزكىرىدىكى يەرناملار خەرىتىلىرىنى كۆرۈش بىلەنلا مۇئەللىپ مەھەللە - كەنت - لەر كۆز ئالدىغا ئايان بولۇپ ، كۆرۈش بىلەنلا پۈتۈن دائىرىنى بىلگىلى بولىدۇ ، رەسىم ، خەرىتە ۋە تەپسىراتى ئېنىق بولۇپ پايدىلىنىشقا قۇلايلىق ، كىتابخانلار ئۆزىگە ئىھتىياجلىق بىلىملەردىن پايدىلانالايدۇ . ئۇ ، مىللىتىمىزگە ۋە تەبىئىي سۆيۈش ، يۇرتنى سۆيۈش يەربېسى بىلەن تەربىيەلەشكە پايدىلىق بولۇپلا قالماستىن ، بەلكى ئەڭ مۇھىم - مى شۈكى بۇ شەھەر بىزنىڭ بىرىنچى قىسىم قانۇنىي خاراكتېرىگە ئىگە يەرناملارنى قورا- لى كىتابى . بولۇپمۇ ھازىرقى ئۇچۇردەۋىرىگە قەدەم قويغاندا ، يەرناملارنى خىزمىتىنىڭ تېخىمۇ موھىم ئىكەنلىكى ئىسپاتلانماقتا . چۈنكى ئۇچۇرنى ۋاختىدا يەتكۈزۈش ئۈچۈن ھەمىشە يەرناملاردىن ئايرىلغىلى بولمايدۇ ، تېلېگرامما ، خەت - چەكلەرنى يەتكۈ- زۈش ئۈچۈن ئادىرسى بولماسا بولمايدۇ ، دەل گوۋۇيۈەننىڭ (1977) - يىل 97 - نو- مۇرلۇق ھۆججىتىدە شەھەرلەرگە نىدەك ، يەرناملارنىڭ ئاتىلىشى ۋە يېزىلىشىنىڭ توغرا بو- لۇشى ۋە بىردەك بولۇش - بولماسلىقى ، يەرناملارنى مەسلىسىنى بىر تەرەپ قىلىشنىڭ مۇۋاپىق بولۇش - بولماسلىقى ، دۆلەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا مۇناسىۋەتلىك ، ھەمدە ھەربىي ئىشلار ، تاشقى ئىشلار ، ئاخباراتچىلىق ، نەشرىيات ، پوچتا - تېلېگراف ، قاتناش ، كارتوگرافىيە ، مەدەنىي - مائارىپ ، جامائەت خەۋىپسىز- لىكى ، شەھەر ، يېزا قۇرۇلۇشى قاتارلىق تۈرلۈك خىزمەتلەرگە بىۋاسىتە تەسىر كۆرسىت- دىغان سىياسىيلىكى ناھايىتى كۈچلۈك بولغان خىزمەت . ھازىرقى نەچچە ئون مىڭ خەتلىك « بورتالا شەھەرنىڭ يەرناملار تەزكىرىسى » يېزىلىپ چىقتى ھەمدە ئوچۇق ئېلان قىلىندى ، بۇ بورتالا خەلقىنىڭ بىر چوڭ خوشاللىقى .

بورتالا ، لەنجۇ - شىنجاڭ تۆمۈريولىنىڭ ئاخىرقى بېكىتى ، ياۋرۇپا - ئاسىيانى تۇ- تاشتۇردىغان ئىككىنچى چوڭ قۇرۇقلۇق كۆۋرۈكىنىڭ قورولى ئىستىرا تىكىلىك ئورنى موھىم ، ھەممە كۆزىتىكىۋاتقان جايغا جايلاشقان بورتالادىن ئىبارەت بۇتوپرىقى مۇن- بەت ، يايلىقى مول بولۇشى بىلەن « سۈررەڭ يايلاق » دەپ ئاتالغان . غەربىي - شىمال چىگرا رايونىغا جايلاشقان مەۋزىي سايىرام كۆلى يايلىقى ، شەھەر بىزىدىكى مەشھۇ- ر ساياھەت رايونى ھەمدە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى تەستىقلىغان بىرىنچى